

MEMO

Onderwerp:
SDZ18-01-000-020, Ecologie Rijnwijkse Wetering

Arnhem,
13 augustus 2015

Projectnummer:
D01011.000421.1400

Van:
ir. A.B. Goutbeek

Opgesteld door:
ir. A.B. Goutbeek

DIVISIE WATER & MILIEU

Afdeling:
Divisie Water & Milieu Arnhem

Ons kenmerk:
078466974:B

Aan:
Intern

Kopieën aan:

Achtergrond

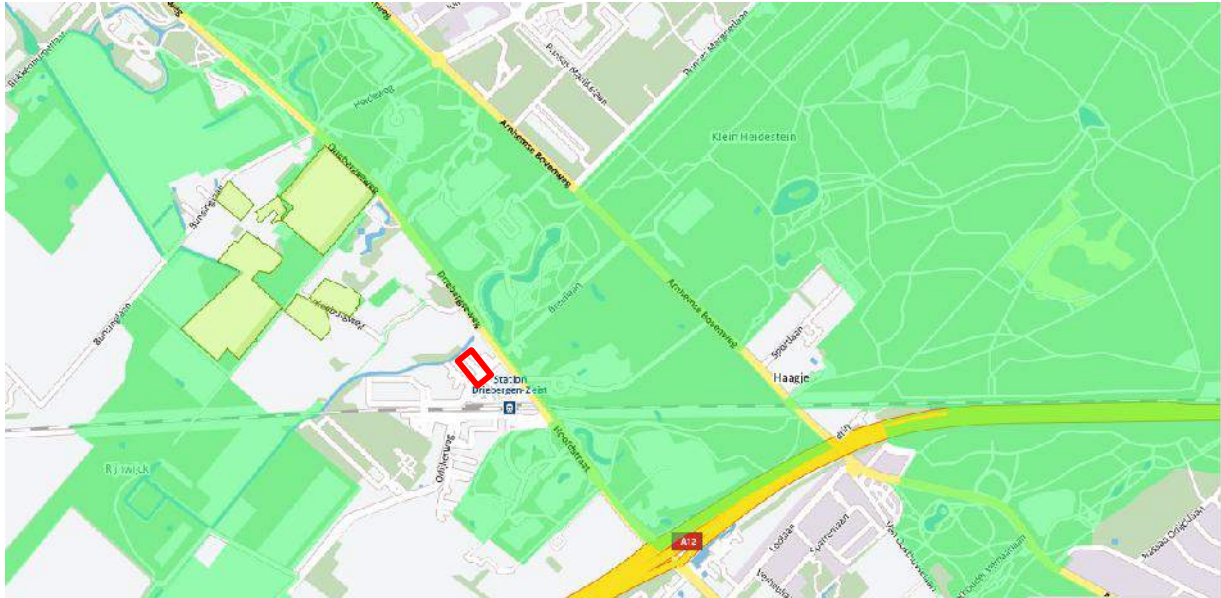
Ten behoeve van de herontwikkeling van het Stationsgebied Driebergen-Zeist heeft de gemeenteraad van Zeist op 4 maart 2014 het bestemmingsplan 'Stationsgebied Driebergen - Zeist' gewijzigd vastgesteld. Tegen dit besluit is beroep ingesteld. Op 11 maart 2015 heeft de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (hierna: Afdeling) hierover uitspraak gedaan (nrs. 201403607/1/R6 en 20143625/1/R6). De Afdeling heeft de gemeenteraad van Zeist hierbij onder andere opgedragen een nieuw besluit te nemen over de aanduiding 'parkeergarage' en het bouwvlak voor de gronden met de bestemming "Bedrijventerrein". De Afdeling is hierbij van oordeel dat *"de raad had moeten onderzoeken of de voorziene parkeervoorziening de functie van de Rijnwijkse Wetering als natte ecologische verbindingszone niet onmogelijk zal maken, gelet op de ligging van de voorziene parkeervoorziening direct grenzend aan de Rijnwijkse Wetering en nu deze een intensiever gebruik mogelijk maakt. Nu de raad dit niet heeft gedaan, is het plan van Zeist in zoverre in strijd met de vereiste zorgvuldigheid voorbereid. Dat onder het voorheen geldende plan reeds een gebouwde parkeervoorziening was toegestaan doet daaraan niet af."* (rechtsoverweging 33.3).

Dit onderzoek is uitgevoerd en wordt in deze memo beschreven. Allereerst wordt ingegaan op de status van de Rijnwijkse Wetering. Daarbij staat de vraag centraal of de Rijnwijkse Wetering gelet op de ruimtelijke regelgeving en het ruimtelijk beleid en het natuurbeleid van de provincie Utrecht en van de gemeente Zeist aangewezen is als een natte ecologische verbindingszone. Vervolgens wordt ingegaan op (feitelijke) ecologische waarde en ecologische kwaliteit van de Rijnwijkse Wetering en de mogelijke gevolgen van een parkeervoorziening voor deze waarde en kwaliteit.

Status Rijnwijckse Wetering

Provinciaal ruimtelijke regelgeving en ruimtelijk natuurbeleid

In de Provinciale Ruimtelijke Verordening (Provincie Utrecht 2013)¹ worden de natuurwaarden beschermd als ofwel Ecologische Hoofdstructuur of als Groene contour. De Rijnwijckse Wetering ter hoogte van Bochane is niet als zodanig aangeduid (Figuur 1).

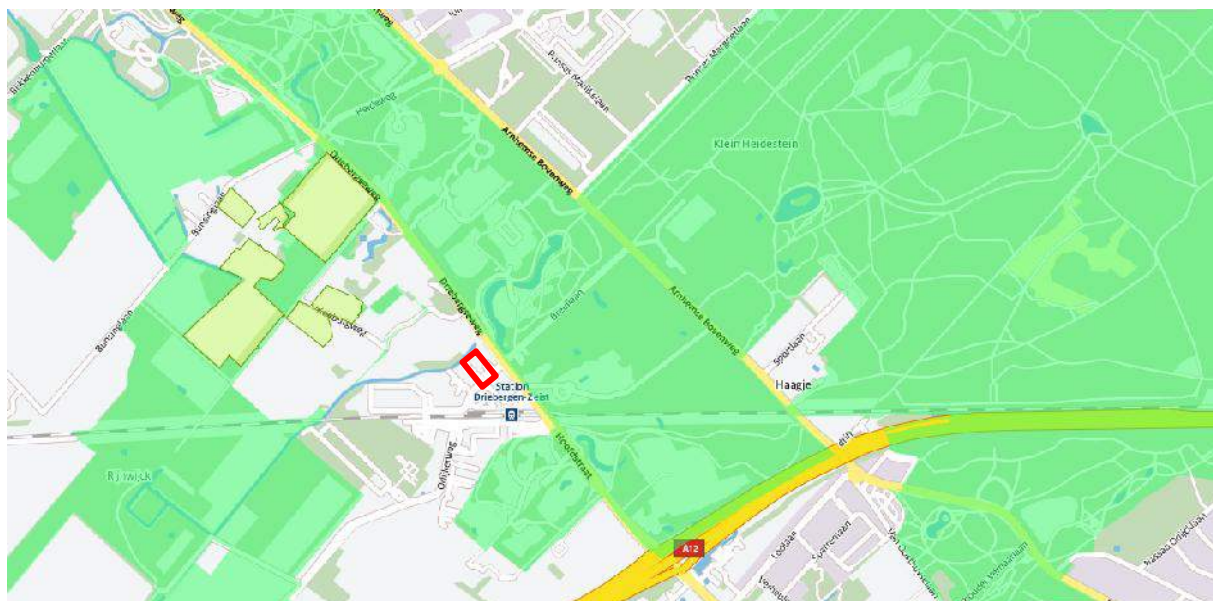

Figuur 1 EHS en Groene contour rondom Stationsgebied Driebergen Zeist en Bochane (rode lijn) (bron: Provinciale Ruimtelijke Verordening 2013).

Ook in de Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie 2013-2018² is de Rijnwijckse Wetering ter hoogte van Bochane ook niet aangeduid als Ecologische Hoofdstructuur ofwel als Groene contour (Figuur 2).

¹ Vastgesteld door Provinciale Staten van de provincie Utrecht d.d. 4 februari 2013 en voor de eerste maal partiel herzien op 10 maart 2013 en voor de tweede maal partiel herzien op 3 november 2014.

² Vastgesteld door provinciale staten van de provincie Utrecht d.d. 4 februari 2013, partiel herzien op 10 maart 2014 en voor de tweede maal partiel herzien op 3 november 2014.

Figuur 2 EHS (donkergroen) en Groene contour (lichtgroen) rondom Stationsgebied Driebergen-Zeist en Bochanen (rode lijn) (bron: Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie 2013-2018).

In de voorheen geldende Structuurvisie 2005-2015 (het Streekplan) maakte de Rijnwijkse Wetering wel onderdeel uit van de EHS. In het kader van de nieuwe provinciale ruimtelijke structuurvisie is een zogenaamde hereiking EHS uitgevoerd. Onderzocht is daarbij of delen van de EHS en verbindingzones nog onderdeel uit moesten maken van de EHS. Hierdoor zijn sommige onderdelen komen te vervallen ("Kader 1).

"Kader 1 Totstandkoming EHS-kaart Structuurvisie 2013-2018 (p. 78 Provinciale Structuurvisie 2013-2018).

De begrenzing van de EHS is aangepast aan zowel de ontwikkelingen van de afgelopen jaren, als aan de afspraken uit het Akkoord van Utrecht. Hierbij is de oorspronkelijke beleidskaart, die is vastgelegd in de Structuurvisie 2005-2015 (het Streekplan), als basis genomen. Deze kaart omvatte de categorieën bestaande natuur, nieuwe natuur, ecologische verbindingzones en een categorie 'overige EHS', waarmee enkele beheersgebieden en/of zoekgebieden nieuwe natuur werden aangeduid. Ook Natura 2000-gebieden buiten de EHS waren op deze kaart aangegeven. Deze categorieën zijn in de kaart bij de voorliggende PRS opgegaan in het object 'EHS'. Bij deze heroverweging zijn alle EHS-grenzen zoveel mogelijk op logische grenzen gelegd, zoals wegen, en zijn de EHS-grenzen waar nodig aangesloten aan de rode contour. De EHS-vlakken zijn zoveel mogelijk gesloten en alleen enclaves zonder aanwezige natuurwaarden (zoals grote bebouwingsclusters en enkele recreatieterreinen) zijn uit de EHS-begrenzing gehaald. Hierbij is vijf hectare als indicatieve grens gehanteerd. De ecologische verbindingzones die op de oorspronkelijke beleidskaart stonden zijn getoetst aan de vraag of zij van essentieel belang zijn als verbinding tussen kernen natuurgebied om het grote geheel van de EHS goed te laten functioneren. Het gaat dan bijvoorbeeld om beken met oevers en stapstenen. Ook beheersgebieden en kleinere geïsoleerde natuurterreinen zijn beoordeeld op de mate van noodzakelijkheid voor het functioneren van de EHS. De terreinen die niet noodzakelijk zijn voor het functioneren, maken geen onderdeel meer uit van de EHS."

In het provinciale Natuurbeheerplan 2015 heeft de Rijnwijkse Wetering geen status gekregen. Er zijn geen natuurdoeltypen aangewezen in zowel de natuurbeheerkaart als de ambitiekaart.

Ook in het natuurbeleidsplan “Utrecht, Netwerk van Natuur Natuurbeleid 2.0” vastgesteld door provinciale staten van de provincie Utrecht d.d. 4 november 2013, heeft de Rijnwijckse Wetering geen status gekregen.

Gemeentelijke ruimtelijke regelgeving en ruimtelijk beleid

In de Gebiedsvisie Stationsomgeving Driebergen-Zeist 2030³ is aangegeven dat de Rijnwijckse Wetering wordt gezien als vierde drager van het gebied waarbij de ervaring van landschap en water in de toekomst beter benut wordt. Uit deze visie vloeit niet voort dat de Rijnwijckse Wetering ecologisch gezien een functie heeft als natte ecologische verbindingszone.

Op 1 maart 2011 heeft de gemeenteraad van Zeist de Structuurvisie Zeist 2020 vastgesteld. In deze structuurvisie heeft de Rijnwijckse Wetering eveneens geen status gekregen als (indicatieve) ecologische verbinding.

Voor de gronden van de Rijnwijckse Wetering ter hoogte van Bochane geldt de beheersverordening Buitengebied Zuid-West⁴. De Rijnwijckse Wetering loopt tot aan de Driebergseweg en heeft bestemming Water. Deze gronden zijn behalve voor waterberging en waterhuishouding met de daarbij behorende voorzieningen en oeververbindingen, ook bestemd voor het behoud en de ontwikkeling van de landschappelijke en ecologische waarden. De parkeervoorziening is niet gesitueerd binnen deze bestemming. Het bestemmingsplan dat ten behoeve van de parkeervoorziening wordt vastgesteld leidt dan ook niet tot een herziening van deze bestemming. Uit de toelichting van de beheersverordening volgt niet dat de Rijnwijckse Wetering functioneert of moet functioneren als een natte ecologische verbindingszone.

Er is ten aanzien van de Rijnwijckse Wetering geen natuurbeleid door de gemeente Zeist vastgesteld.

Samenvatting

De Rijnwijckse Wetering is niet aangeduid als EHS of Groene contour in de Provinciale Ruimtelijke Verordening of de Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie. De Rijnwijckse Wetering heeft verder ook geen status gekregen in het Natuurbeheerplan 2015 of het provinciale natuurbeleidsplan.

Ook in de Gebiedsvisie Stationsomgeving Driebergen-Zeist 2030 heeft de Rijnwijckse Wetering geen functie gekregen als natte ecologische verbindingszone. In de Structuurvisie Zeist is de Rijnwijckse Wetering niet aangewezen als (indicatieve) ecologische verbindingszone. Aan een deel van de Rijnwijckse Wetering ter hoogte van Bochane is weliswaar de bestemming *Bos- en natuurgebied* en de bestemming *Water* toegekend, maar uit de beheersverordening volgt niet dat de Wetering de functie als natte ecologische verbindingszone heeft.

Omdat zowel in het provinciaal als gemeentelijk beleid geen (bijzondere) waarde wordt toegekend aan de Rijnwijckse Wetering en deze ook niet begrensd is als waardevolle of (ruimtelijk) te beschermen natuur (bv. geen EHS of verbindingszone), is aan de hand van algemene ecologische principes

³ Vastgesteld door de gemeenteraad van Zeist d.d. 24 juni 2014.

⁴ Vastgesteld door de gemeenteraad van Zeist d.d. 21 september 2005, goedgekeurd door gedeputeerde staten van de provincie Utrecht d.d. 9 mei 2006 en (voor dit deel) onherroepelijk geworden door de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State d.d. 28 november 2007.

beoordeeld of de geplande parkeervoorziening gevolgen heeft voor natuurwaarden. Gekeken is naar de natuurwaarden ter plaatse, de mogelijke optredende effecten en of deze kunnen leiden tot aantasting van de natuurwaarden en de functie als natte ecologische verbinding.

Nu in de provinciaal ruimtelijke regelgeving en het provinciaal ruimtelijk en natuurbeleid en in de gemeentelijke ruimtelijke regelgeving en het gemeentelijk ruimtelijk beleid de Rijnwijkse Wetering niet heeft te gelden als natte ecologische verbindingszone, kan de parkeervoorziening sowieso niet de functie van de Rijnwijkse Wetering als natte ecologische verbindingszone onmogelijk maken.

Nu de Rijnwijkse Wetering geen juridische en beleidsmatige status heeft als natte ecologische verbindingszone, is de beoordeling van eventuele effecten op natuurwaarden gedaan op basis van algemeen ecologische principes. Gekeken is naar de feitelijke natuurwaarden ter plaatse, de mogelijke optredende effecten en of deze kunnen leiden tot aantasting van de feitelijke natuurwaarden.

Beschrijving ecologische waarde en ecologische kwaliteit van de Rijnwijkse Wetering

De Rijnwijkse Wetering is een watergang die loopt vanaf de Hoofdweg (ter hoogte van de sportvelden) tot aan de Kromme Rijn ten zuiden van de Rijksweg A12.

Ter hoogte van de geplande parkeervoorziening bij het autobedrijf Bochane, het bovenstroomse deel van de wetering, is de watergang zeer smal, de breedte varieert hier tussen de 0,5 en 1,5 meter. De watergang ligt hier ingeklemd tussen het bedrijventerrein aan de zuidzijde en sportvelden aan de noordkant in een smalle groenzone. In totaal is de groenzone slechts enkele meters breed (Figuur 3).

Figuur 3 Ligging Bochane (rode lijn) en de Rijnwijkse Wetering (blauw onderbroken lijn). De groene arcering is de EHS-begrenzing.

De groenzone bestaat uit een variatie van bomen en struiken van onder andere gewone esdoorn, beuk, haagbeuk, hazelaar en enkele sparren en coniferen. De ondergroei is soortenarm en bestaat uit een vegetatie die kenmerkend is voor sterk geëutrofiëerde, verstoorde en beschaduwde groeiplaatsen met onder andere zevenblad, brandnetel, fluitenkruid, kweekgras en klimop (Figuur 4).

Het bovenstroomse deel, onder andere ter hoogte van Bochane, staat een groot deel van het jaar droog⁵. Pas ten westen van de sportvelden, waar de wetering ook aanzienlijk breder wordt, is deze wel permanent watervoerend.

Figuur 4 De Rijnwijkse Wetering ter hoogte van Bochane. Het hekwerk staat op de grens van het verharde terrein van Bochane. De foto's zijn richting het noordoosten genomen.

De ecologische waarde van de Rijnwijkse Wetering ter hoogte van Bochane is voor diersoorten van natte en vochtige omstandigheden zeer beperkt. Dit komt vooral door de vroege droogval van de wetering waardoor er geen sprake is van leefgebied van aan watergebonden soorten. Hierdoor kan de wetering, in ieder geval het deel ter hoogte van de beoogde parkeervoorziening, in de huidige situatie niet functioneren als een natte ecologische verbinding.

Ook voor andere minder algemene plant- en diersoorten die niet specifiek gebonden zijn aan natte leefomstandigheden is de waarde van de wetering beperkt. Door de hoge voedselrijkdom vormen de oevers geen groeiplaats voor bijvoorbeeld zeldzame plantensoorten. Verder is de groenzone langs de wetering dusdanig smal dat er sprake is van een hoge mate van verstoring vanuit de omgeving van zowel de bedrijven aan de zuidzijde als de sportvelden aan de noordkant. Hierdoor vormt het slechts beperkt geschikt leefgebied voor bijvoorbeeld vogelsoorten of grondgebonden zoogdieren.

Omdat wel sprake is van enige vorm van opgaande vegetatie en lokaal een dichte ondergroei zal de groenzone wel leefgebied vormen voor in Nederland algemeen voorkomende soorten. Hierbij kan gedacht worden aan vogelsoorten als houtduif, zwartkop, roodborst en merel en kleine zoogdieren als rosse woelmuis en bosmuis. De waarde als ecologische verbinding is beperkt doordat de oostkant

⁵ Bij het veldbezoek op 22 mei 2015 stond de watergang al geruime tijd droog, gezien de vegetatie, bladafval en droogte van de bodem.

aansluit op de brede en drukke Driebergseweg, die een barrière vormt voor minder mobiele en/of grondgebonden soorten. Alleen mobiele, vooral vliegende soorten (vogels en vleermuizen) kunnen gebruik maken van de groenzone als verbindingszone. Door de bestaande hoge mate van verstoring vanuit de omgeving (waaronder lichtverstoring) en de beperkte bereikbaarheid vanaf de oostzijde (door de brede Driebergseweg) functioneert de groenzone ter hoogte van Bochane niet als essentiële vliegroute voor vogels en vleermuizen. Mede ook omdat in de omgeving voldoende en betere alternatieven zijn die kunnen fungeren als vliegroute.

Beoordeling gevolgen ecologische waarde en ecologische kwaliteit

Omdat de parkeervoorziening wordt gerealiseerd op de bestaande verharding van het autobedrijf vindt geen fysieke ruimtelijke aantasting plaats van de groenzone of de Rijnwijkse Wetering. Eventuele effecten kunnen alleen optreden als gevolg van externe werking. Hierna is aangegeven of dergelijke effecten als gevolg van externe werking aan de orde kunnen zijn.

De realisatie van de parkeervoorziening kan ertoe leiden dat er sprake is van meer schaduwwerking op de watergang. In de huidige situatie ligt de wetering al in een groenzone met opgaande vegetatie (bomen), waardoor ook nu al sprake is van schaduwwerking. Dit blijkt ook uit de vegetatie, die kenmerkend is voor schaduwrijke plekken (o.a. zevenblad, brandnetel en klimop). Door de meer dichte structuur van de parkeervoorziening is de schaduwwerking mogelijk wel iets groter dan als gevolg van de bomen (waar tussen de bladeren door of buiten het groeiseizoen wel licht de bodem kan bereiken). Echter, de bestaande opgaande vegetatie (bomen) is aanzienlijk hoger en heeft hierdoor een grotere reikwijdte qua effect op de omgeving dan de parkeervoorziening. De parkeervoorziening krijgt een beperkte hoogte (circa drie meter) en beslaat een kort traject langs de hele watergang, waardoor van invloed op het functioneren van de groenzone geen sprake zal zijn.

Conclusie

Nu in de provinciaal ruimtelijke regelgeving en het provinciaal ruimtelijk en natuurbeleid en in de gemeentelijke ruimtelijke regelgeving en het gemeentelijk ruimtelijk beleid de Rijnwijkse Wetering niet heeft te gelden als natte ecologische verbindingszone, kan de parkeervoorziening sowieso niet de functie van de Rijnwijkse Wetering als natte ecologische verbindingszone onmogelijk maken.

Nu de Rijnwijkse Wetering geen juridische en beleidsmatige status heeft als natte ecologische verbindingszone, is de beoordeling van eventuele effecten op natuurwaarden gedaan op basis van algemeen ecologische principes. Gekeken is naar de feitelijke natuurwaarden ter plaatse, de mogelijke optredende effecten en of deze kunnen leiden tot aantasting van de feitelijke natuurwaarden.

De feitelijke ecologische waarde van de Rijnwijkse Wetering ter hoogte van Bochane is zeer beperkt. Door de droogval is geen sprake van (permanent) leefgebied van aan watergebonden soorten. Door de hoge mate van verstoring vanuit de omgeving (geluid, licht en optische verstoring van zowel de sportvelden als de bedrijven) is de kwaliteit van de zone en de watergang ook voor andere soorten beperkt. In de huidige situatie is al sprake van veel schaduwwerking, waardoor een eventuele toename over een kort traject door de realisatie van een parkeervoorziening niet leidt tot enige aantasting van de ecologische waarde.

De realisatie van een parkeervoorziening bij Bochane zal de feitelijke ecologische waarde van de Rijnwijkse Wetering niet aantasten. De belangrijkste beperkingen voor het feitelijk ecologisch functioneren van de wetering in de bestaande situatie zijn vooral de vroege droogval van de wetering zelf, de hoge voedselrijkdom van de groenzone en de beperkte bereikbaarheid door de barrière van de Driebergseweg.